

SIRIUS

Mokyklų profesinė kompetencija
migrantų vaikų švietimo srityje

Politikos priemonių tyrimas Sirius tinklo šalyse

SIRIUS

**MOKYKLŲ PROFESINĖ KOMPETENCIJA MIGRANTŲ VAIKŲ
ŠVIETIMO SRITYJE**

POLITIKOS PRIEMONIŲ TYRIMAS SIRIUS TINKLO ŠALYSE

SABINE SEVERIENS AND TOM TUDJMAN

© per la present edició: Kit-book, 2013
C/Mallorca, 144, 1.º, 2.ª
08036, Barcelona
Tel.: 934.518.936
Fax: 933.238.362
B-64039241
www.kit-book.net
Correu electrònic: kit@kit-book.net

Disseny de l'interior: Kit-book
Disseny de la coberta: Kit-book

«The reproduction of all or part of this work, regardless of means, electronic or mechanical, is forbidden without the written consent of the authors and the editor».

«SIRIUS is not responsible for the opinions expressed in this publication».

0. Santrauka	9
1. Įvadas	11
1.1 Ataskaitos kilmė	11
1.2 Trumpa literatūros apie profesinę kompetenciją apžvalga	12
1.3 Pagrindinis klausimas.....	13
2. Metodas	17
3. Rezultatai	19
3.1 Mokytojai.....	19
3.1.1 Antros kalbos mokymas(is).....	19
3.1.2 Mokymo ir mokymosi aplinka.....	23
3.2 Tėvų ir mokyklos-bendruomenės santykiai	27
3.3 Mokyklų vadovai.....	28
3.4 Daugiafunkcinės programos	28
3.5 Migrantų mokytojų pajėgų didinimas ir stiprinimas.....	31
3.6 Planai ir politikos plėtra	32
4. Išvados.....	37
4.1 Santrauka	37
4.2 Palyginimas su literatūra	40
4.3 Preliminarios rekomendacijos	41
1 priedas. Klausimynas	43

Ši ataskaita pristato apklausos, atliktos Sirius tinklo šalyse, rezultatus. Norėtume padėkoti nacionaliniams koordinatoriams už atsakymus į klausimyno klausimus ir už interviu atlikimą su kitais respondentais jų šalyje, ir už tai, kad tiksliai atsakė į pateiktus klausimus.

0. SANTRAUKA

Ši ataskaita aprašo apklausos, kuri buvo atlikta Sirius tinklo šalyse, rezultatus. Sirius yra europinis tinklas, siekiantis prisidėti sumažinant vietos mokinių ir mokinių migrantų pasiekimų atotrūkį. Apklausa atlikta kaip viena iš Sirius antro darbinio paketo dalių, skirtų mokykliniam ugdymui. Apklausa buvo organizuota/surengta siekiant atsakyti į tokį klausimą: „Kokiomis politikos planavimo priemonėmis siekiama stiprinti profesinę kompetenciją mokyklose, kuriose mokomi migrantų vaikai?“.

Apklausos rezultatai rodo, kad didžioji dalis veiklos kryptių yra susijusios su antrosios kalbos mokymusi ir su mokymo ir mokymosi aplinka. Daug mažiau dėmesio skiriama mokyklų vadovų kompetencijos ugdymui ir ryšių tarp tėvų ir mokyklos - bendruomenės stiprinimui.

Dauguma šalių sutaria, kad kalbos, kuria mokomasi, mokėjimas yra labai svarbus mokymosi sėkmei. Tam tikros veiklos siekiant padidinti gebėjimus mokyti antrosios kalbos yra organizuojamos mokytojų rengimo metu, tačiau daugiau dėmesio tam skiriama mokytojų tęstinio ugdymo metu. Pastangos skirtos derinti antrosios kalbos ir gimtosios kalbos mokymąsi ir turinio bei kalbos integruotą mokymąsi yra palyginti inovatyvios (ar unikalios).

Dauguma veiklos kryptių, skirtų mokymo ir mokymosi aplinkai, siūlo tam tikrus modulius, kurie siekia ugdyti mokytojų bendruosius praktinius gebėjimus arba gebėjimus spręsti problemas, kylančias iš etninių/kultūrinių skirtumų. Kai kurios šalys laikosi integruoto ar mokyklos lygmens požiūrio, o kai kurios kitos vysto ekspertinius centrus, pvz. tinklų forma tarp universitetų ir mokytojų ugdymo institucijų. Be to yra rengiamos programos, turinčios daugybę tikslų ir veiklų, kurios skiriasi kiekvienoje šalyje. Kai kurios šalys derina dėmesį antrosios kalbos mokymui(si) ir mokymo bei mokymosi aplinkai, tuo tarpu kitos aprašo priemones, kurių imasi švietimo ministerijos, ir nustato bendrąją struktūrą arba principų rinkinį, o kai kuriais atvejais pageidauja, kad mokyklos siektų papildomos paramos. Pabaigai, paminėsime veiklos kryptis, kurios generuoja projektus, kuriais siekiama padidinti migrantų kilmės mokytojų skaičių. Šios veiklos kryptys varijuoja nuo reklamos specifinėse visuomenės informavimo priemonėse iki migrantų mokytojų tinklų rėmimo bei migrantų kilmės mokytojų kvotų.

Kalbant apie politikos plėtros planus, šešiose Sirius projekto šalyse politikos plėtojimas yra abejotinas; dvi šalys tęsia darbus ir plėtoja gana mažą apimtį ir kitos dvi šalys stiprina ir atnaujina politikos veiklas. Planuojami mažiausiai dviejų krypčių politikos veiksniai – skirti antrosios kalbos mokymui ir veiksniai, skirti atliepti individualius mokinių poreikius.

Atidžiai palyginus ataskaitos rezultatus su literatūra apie profesinės kompetencijos naudą kokybiškam migrantų vaikų ugdymui, suformulavome preliminarias rekomendacijas. Šis palyginimas buvo kruopščiai atliktas, kadangi suprantame, kad tyrimo rezultatai pagrįsti ne išsamiais duomenimis apie visas politikos priemones Sirius tinklo šalyse, bet tik įdomiomis gerosiomis praktikomis ir bendraisiais bei trumpais aprašymais tikslinių, o taip pat bendrųjų politikos priemonių tam tikroje šalyje.

Bendriausia rekomendacija yra vystyti nuoseklesnes gebėjimus didinančias politikos priemonių programas. Keli esminiai elementai, kuriuos pažymėjo literatūros apžvalga, turi būti sustiprinti: tai antrosios kalbos ir gimtosios kalbos mokymosi derinimas, turinio ir kalbos integruotas mokymasis, pozityvios klasės aplinkos organizavimas; tai taip pat yra siejama su didėjančiu tėvų dalyvavimu ir mokyklos - bendruomenės santykių stiprinimu ir, galiausiai, su mokyklų vadovų profesine kompetencija.

Daug žadanti strategija yra tokia, kuri stiprina migrantų mokytojų tinklus ir įkuria ekspertinius centrus ar tinklus tarp universitetų, mokytojų tobulinimo institucijų ir mokyklų. Galiausiai, nagrinėjant mokytojų licencijavimo ir kvalifikacijos reikalavimus, rekomenduojame toliau tyrinėti galimas sistemas, kurios 1) įvertina ir 2) remia mokytojo kompetencijų tobulinimą dirbant klasėse su migrantų kilmės mokiniais.

1. ĮVADAS

Pirmajame skyriuje aprašysime šios ataskaitos kilmę, trumpai pristatysime literatūrą mokyklų profesinės kompetencijos srityje ir užbaigsime klausimu, į kurį ketiname atsakyti šioje ataskaitoje.

1.1 Ataskaitos kilmė

Sirius tinklas buvo įkurtas 2012 m. kaip 13 šalių tinklas. Pagrindinis Sirius tikslas yra prisidėti prie atotrūkio sumažinimo tarp vietos mokinių ir mokinių migrantų (Sirius pozicijos dokumentas, 2012 m. spalio mėn. projektas). Tarp anksti pasitraukusių iš švietimo sistemos mokinių migrantų procentas yra didesnis, mokiniai migrantai dažnai pasiekia tik žemesnį švietimo lygmenį, taip pat jie rodo žemesnius PISA skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų pasiekimus.

Sirius pozicijos dokumentas aprašo Sirius taip: (2012 m. spalio mėn. projektas):

Sirius tikslas yra ugdyti „stiprią profesionalią besimokančiųjų bendruomenę Europoje, siekiant transformuoti migrantų vaikų ir paauglių švietimą ES“ (psl. 5, Sirius pozicijos dokumentas, 2012 m. projektas).

Pagal ES pradinį kvietimą Sirius tinklui pasirinktos trys tematinės sritys: politikos įgyvendinimas, mokyklinis ugdymas ir švietimo parama. Kiekvienas tematinis tikslas turi savo darbinį paketą ir veiklas. Ši ataskaita yra vienas iš pirmųjų rezultatų mokyklinio ugdymo veiklų srityje: 2 darbinis paketas.

Ši veikla apėmė Sirius nacionalinių koordinatorių apklausą apie profesinę kompetenciją. Profesinė kompetencija yra viena iš pagrindinių veiksmingų mokyklų charakteristikų ir yra susijusi su mokyklų personalo kokybe bei tai, koku mastu mokyklos yra besimokančios organizacijos. Susitelkus ties šia tema, antras darbinis paketas siekia prisidėti prie Sirius pagrindinio tikslo: sumažinti pasiekimų atotrūkį tarp vietos mokinių ir mokinių migrantų.

1.2 Trumpa literatūros apie profesinę kompetenciją apžvalga

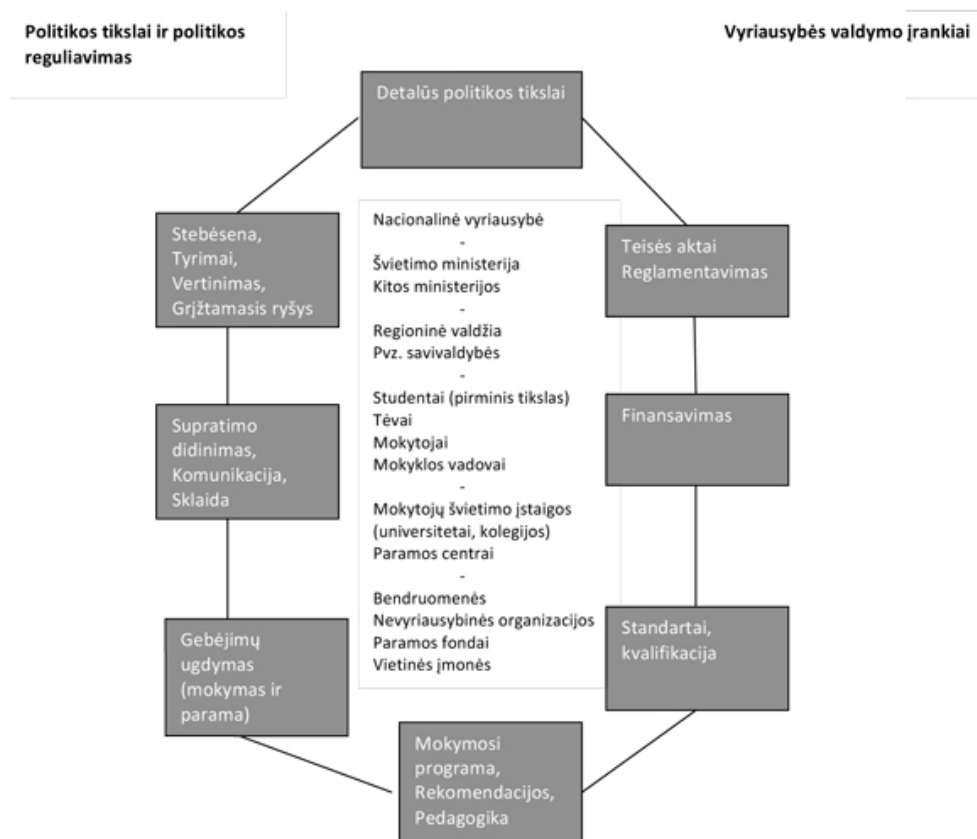
Žemiau esantis paveikslėlis yra paimtas ir išverstas į lietuvių kalbą iš ESBO ataskaitos „Mokinių migrantų atotrūkio mažinimas“ (2010), kuriame apibendrintos šalių apžvalgos apie migrantų švietimą. Vienas iš grandinėje esančių langelių yra skirtas gebėjimų, ypač mokytojų ir mokyklų vadovų, tobulinimui. Ši ataskaita koncentruojasi ties būtent šiuo klausimu.

ESBO ataskaitoje argumentuojama jog mokytojams ir mokyklų vadovams reikia daugiau mokymų ir žinių antrosios kalbos mokymo(si) srityje. Būtent šios srities išmanymas lemia mokinių migrantų švietimo kokybę mokyklose. Argumentuojama, jog pirmiausiai įgudimas kalbėti kalba, kuria vyksta mokymas, yra esminis mokymosi sėkmei. Tai reiškia, kad mokytojai turi būti kompetentingi dirbti įvairiakalbėje aplinkoje. ESBO ataskaita rekomenduoja turėti aiškią ir detalią kalbos politiką visai švietimo sistemai. Tai apima centralizuotai suformuotą ugdymo turinį, akcentuojant įgyvendinimą mokyklos lygmeniu, būtinybę turėti pakankamai kvalifikuotų mokytojų, kalbos mokėjimo kokybės įvertinimo instrumentus, taip pat ankstyvą kitos kalbos vartojimo skatinimą ir tėvų paramą mokantis kalbos, ypatingą dėmesį skiriant akademiniam kalbos vartojimui integruojant kalbą ir mokomąjį turinį, paramą vyresnio amžiaus naujai atvykusiems mokiniams ir gimtosios kalbos mokėjimo vertinimą ir pripažinimą.

Be kalbos politikos svarbos, ESBO aprašo mokymo ir mokymosi aplinkos esminius elementus, kurie turėtų būti įgyvendinti, siekiant kad mokiniams migrantams sektųsi mokykloje. Šie elementai tai formuojamasis vertinimas, individualizuotas mokymas, saugi ir tvarkinga klasė ir mokyklos klimatas, vadovavimo mokyklai pasiskirstymas, pažangos stebėseną ir vertinimas, dalijimasis gerąja praktika, bendradarbiavimas su tėvais ir vietine bendruomene (ESBO, 2010, psl. 55).

Tai reiškia, kad mokytojams ir mokyklos vadovams, kurie kompetentingi šiose srityse, labiau sekasi skatinti mokyklos populiarumą tarp mokinių migrantų. Tai taip pat reiškia, kad kompetencijos ugdymas mokyklose turėtų apimti būtent šias sritis. Be to ESBO akcentuoja, jog egzistuoja netolygumas tarp skirtingos kilmės mokinių ir vietinės kilmės mokytojų. Argumentuojama, kad „imigrantai mokytojai, kurie yra susipažinę su mokinių imigrantų patirtimis, kultūra ir kalba, galėtų tarnauti kaip pavyzdžiai ir skatintų mokinių imigrantų pasitikėjimą savimi bei motyvaciją. Jie taip pat galėtų vaidinti svarbų vaidmenį palaikant ryšį tarp

namų ir mokyklos ir padėtų sumažinti atotrūkį tarp šeimos ir mokyklos“. (ESBO, 2010, p. 58).

1 paveikslas. Migrantų švietimo politikos valdymo įrankiai

Šaltinis: ESBO ataskaita „Mokinių migrantų atotrūkio sumažinimas“ (2010) („Closing the gap for immigrant students“ (2010)).

Neseniai Severiens, Wolff, Van Herpen ir Nijveld (2012)¹ atliko literatūros apžvalgą, siekdami atsakyti į klausimą, ką reiškia mokytojo kompetencija miesto mokyklose. Ši apžvalga iš dalies buvo ESBO projekto apie įvairovės mokymą rezultatas (Burns ir Shadoina-Gersing, 2010)². Severiens nustatė, kad penkios ekspertizės sritys yra svarbiausios: 1) antrosios kalbos mokymas(is) (mokytojai turi mokėti pagalbinę kalbą, kai kalba, kuria mokomasi, nėra gimtoji), 2) didaktika, mokytojai turi išmanyti mokymo turinio individualizavimą, 3) socialinis bendravimas ir tapatumas (mokytojai turi išmanyti kaip elgtis su

1. Severiens, S., Wolff, R., Van Herpen, S. & Nijveld, B. (2012). Lesgeven in de grote stad. Een overzicht van de literatuur en een curriculum scan. [Teaching for diversity. A literature review and a curriculum scan.] Rotterdam: Risbo.

2. Burns, T., & Shadoina-Gersing, V. (Eds). (2010). Educating Teachers for Diversity. Meeting the Challenge. Paris: OECD.

stereotipais, grupės procesais, o taip pat su etninio identiteto stiprinimu), 4) tėvų įsitraukimas (mokytojai turi žinoti kaip pasiekti ir įtraukti tėvus iš skirtingų sluoksnių) ir 5) mokyklos ir bendruomenė (mokytojai turi žinoti kaip užmegzti ir palaikyti santykius su bendruomenės organizacijomis). Tuo pačiu metu konkurencingoms mokykloms su įvairialype bendruomene reikia mokyklos vadovų, kurie užtikrintų, kad personalas būtų kompetentingas šiose srityse.

Tarybos išvadose (2009)³ apie vaikų migrantų švietimą, nors šis terminas nenaudojamas, profesinė kompetencija yra viena iš temų. Pažymima, kad:

„Specializuotas ugdymas administruojant lingvistinę ir kultūrinę įvairovę, ir tarpkultūrinių kompetencijų ugdymas/formavimas turi būti skatinami tam, kad pagelbėtų mokyklos vadovybei, mokyklos vadovams, mokytojams ir administraciniam personalui prisitaikyti prie poreikių ir išnaudoti visą mokyklų ar klasių, turinčių migrantų kilmės mokinių, potencialą. Dėmesys taip pat turi būti skiriamas tokiems klausimams kaip padaryti mokymo metodus, medžiagą ir mokymo turinį aktualius visiems mokiniams, nepriklausomai nuo jų kilmės, kaip pritraukti ir išlaikyti geriausius mokytojus mažiau pažangiose mokyklose, kaip sustiprinti vadovavimo funkciją šiame kontekste, o taip pat kaip - laikantis nacionalinių procedūrų – padidinti skaičių mokytojų, kurie patys turi migracijos patirties“.

Be to, Taryba kviečia šalis nares (tarp kitų dalykų), „praveisti specializuotus mokymus apie lingvistinės ir kultūrinės įvairovės administravimą, taip pat tarpkultūrinių kompetencijų mokymus mokyklų vadovams, mokytojams ir administraciniam personalui“.

Ši trumpa apžvalga aiškiai parodo, ko reikia profesinės kompetencijos srityje. Kyla klausimas, kokia dalis rekomendacijų, kylančių iš literatūros analizės, jau įgyvendintos praktikoje. Sirius tinklas ėmėsi šio klausimo. Kaip pradinis punktas tolesniam politikos vystymui, buvo atlikta apklausa, siekiant išsiaiškinti dabartinę padėtį Sirius tinklo šalyse būtent šiuo klausimu.

3. Council conclusions on the education of children with a migrant background. 78th EDUCATION, YOUTH AND CULTURE Council meeting, Brussels, 26 November 2009.

1.3 Pagrindinis klausimas

Pagrindinis klausimas į kurį bus atsakyta šioje ataskaitoje yra toks:

„Kokiomis politikos priemonėmis ir politikos planais siekiama sustiprinti profesinę kompetenciją mokyklose, kuriose mokomi migrantų vaikai?“.

Siekiame atskirti „tikslines“ ir „bendrąsias“ politikos priemones. „Tikslinėmis“ laikome tokias priemones, kurios nukreiptos į migrantų ar mažumų vaikus. Pavyzdžiui, tai gali būti kalbos politika arba mokytojams skirtas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas. „Bendrosiomis“ laikome tokias priemones, kurios nukreiptos į visą mokinių populiaciją, tačiau, remiantis švietimo teorija, galima tikėtis, kad mokiniai migrantai turės naudos iš šių priemonių. Pavyzdžiui, tai gali būti mokytojų kvalifikacijos tobulinimo moduliai, kurie moko kaip dirbti su skirtingų gebėjimų mokiniais (diferenciacija) ar ugdo gebėjimus dirbti su bendruomenės organizacijomis.

2. METODAS

Buvo parengtas klausimynas su atvirais klausimais, kuris buvo peržiūrėtas Sirius valdymo komiteto narių (žr. 1 priedą). Mokyklų profesinė kompetencija priklauso nuo mokytojų, mokyklų vadovų ir kito mokyklų personalo profesinės kompetencijos. Remiamės Bender Sebring, Allensworth, Bryk, Easton ir Luppescu (2006)⁴ apibrėžimu, kurie laiko profesinę kompetenciją vienu iš esminių dalykų, sąlygojančių mokyklos tobulėjimą.

“Nors tėvai yra savo vaikų pirmieji mokytojai, mokyklos turi raktus kurie atrakina mokinių intelektualinį vystymąsi. Siekiant pagerinti mokinių pasiekimus tokiu mastu, kad didžioji dalis mokinių atitiktų aukštus akademinis standartus, reikia gilaus pokyčio mokytojų kompetencijoje – turinio žinių, pedagoginės kompetencijos ir gebėjimų sėkmingai dirbti su kitais. Šį žmogiškųjų ir socialinių išteklių derinį laikome profesine kompetencija. Profesinė kompetencija apima priimtų ir tebedirbančių mokyklose mokytojų ir personalo kokybę, jų įsitikinimus ir vertybes, susijusias su pareiga keistis, nuolatinį kokybišką profesinį tobulėjimą ir personalo gebėjimus dirbti kartu kaip darni profesinė bendruomenė, kuri sprendžia esmines problemas, siekiant pagerinti mokymą ir mokymąsi.” (Bender Sebring et al, 2006, psl. 12).

Politika ir geroji praktika šioje srityje dažniausiai siekia padidinti švietimo kokybę susitelkiant ties mokyklose dirbančiais profesionalais. Dėmesys dažniausiai skiriamas mokytojų mokymui (iki pradėdant dirbti ir dirbant), o taip pat nuolatiniam profesiniam tobulėjimui (mokytojai, mokyklų vadovai ir kitas mokyklų personalas).

2012 m. birželio mėn. tinklo nacionaliniams koordinatoriams buvo išsiųstas klausimynas. Iki 2012 m. rugsėjo Austrijos, Belgijos, Kroatijos, Estijos, Vokietijos, Graikijos, Latvijos, Lietuvos, Rumunijos ir Olandijos nacionaliniai koordinatoriai užpildė klausimyną⁵.

Atliekant analizę, buvo parengta tam tikra sistema duomenims aprašyti. Apibendrinant, ši sistema yra atidžiai palyginta su literatūros apžvalgos išvadomis,

4. Bender Sebring, Allensworth, Bryk, Easton & Luppescu (2006). The essential supports for school improvement. Chicago: Consortium on Chicago School Research.

5. Dėl skirtingų priežasčių Ispanija, Suomija ir Italija nedalyvavo WP2 apklausoje.

kaip aprašyta pirmajame skyriuje. Tai atlikta atidžiai, nes mes suprantame, kad ši struktūra nesiremia išsamiais duomenimis apie visas politikos priemones šioje srityje, tačiau remiasi duomenų sistema, apimančia įdomias gerąsias praktikas, o taip pat bendruosius ir trumpus tikslinių ir bendrųjų politikos priemonių aprašymus tam tikroje šalyje.

3. REZULTATAI

Šiame skyriuje aprašomi Sirius tinklo šalių atsakymai. Pradėsime aprašydami dabartinę situaciją (1-5 skyrius) ir baigsime aprašydami planus ir politikos vystymą (6 skyrius). Nagrinėjant dabartinę situaciją išskirsime penkias skirtingas temas. Pirmajame skyriuje yra aprašomos veiklos kryptis, skirtos mokytojų kompetencijos didinimui, antrajame yra apie kompetencijos didinimą palaikant tėvų ir mokyklos bei bendruomenės ryšius, ir trečiajame apie mokyklų vadovų kompetencijos didinimą. Galiausiai, penktajame skyriuje aprašomos veiklos kryptis, skirtos padidinti ir sustiprinti mokytojų, kurie patys buvo migrantai, kompetenciją.

Kiekvienas paragrafas prasideda bendro pobūdžio aprašymu ir toliau seks priemonių, kurių ėmėsi kiekviena šalis, aprašymas (abėcėlės tvarka).

3.1 Mokytojai

Šiame skyriuje aprašomos gerosios praktikos ir veiklos kryptys, kurios skiria didelį dėmesį mokytojų profesiniam ugdymui, iki pradedant dirbti ir dirbant. Išskiriamas antrosios kalbos mokymasis ir mokymo bei mokymosi aplinka.

3.1.1 Antrosios kalbos mokymas(is)

Dauguma šalių organizuoja veiklas vykdydamos kursus darbo metu arba profesinio tobulinimo metu, kai kurios - kursus iki pradedant dirbti. Taip pat kai kurios šalys įkūrė ekspertinius centrus, kitos organizuoja specifinius mokyklų projektus, dar kitos rengia mokytojus migrantų priėmimo klasėms.

Mokymas iki pradedant dirbti ir darbo metu

Dauguma nagrinėtų politikos priemonių ir gerosios praktikos aprašo mokymo darbo metu modulius, skirtus tobulinti mokytojų kompetenciją, ugdant besimokančius antrosios kalbos. Iš tikrųjų tik Austrija ir Graikija aiškiai nurodė mokytojų rengimo modulius šioje srityje. Kai kurios politikos priemonės yra

skirtos gimtosios kalbos mokymuisi, pvz. Austrijoje ir Latvijoje. Šios priemonės siekia derinti antrosios kalbos ugdymą su gimtosios kalbos mokymu. Vienoje iš šalių viena priemonė skirta „daugumos“ kalbai mažumų mokyklose: taip yra Lietuvoje, kurioje naujasis švietimo įstatymas (2011) nurodo didinti valandų skaičių, skirtą lietuvių kalbos mokymui mažumų mokyklose. Estija yra vienintelė šalis, kurioje taikomas turinio ir kalbos integruoto mokymo sąvoka. Iš tyrimo perspektyvos, ši sąvoka yra labai naudinga mokantis antrosios kalbos (Elbers, 2011)⁶.

Žemiau pristatomi trumpi atsakymų aprašymai šioje srityje.

Tikslinė politikos priemonė: **Austrija** aprašo tris politikos priemones šioje srityje: rengiant specialistus, dirbančius ankstyvojo/ikimokyklinio vaikų ugdymo ir priežiūros srityje, perteikiama ankstyvojo kalbos ugdymo svarbos samprata, gimtosios kalbos mokytojų kvalifikacija (nuo 1992) ir du tinklalapiai, kurie teikia paramą mokytojams.

Bendroji politikos priemonė: **Estija** 2008 m. formaliai įgyvendino turinio ir kalbos integruoto mokymo koncepciją. Įgyvendinimo pradžią lydėjo tam tikslui skirtas vadovėlio išspausdinimas, taip pat keletas mokymo kursų mokytojams. Dėmesio centre buvo rusiškai kalbantys mokiniai. Tačiau koncepcija naudinga ir naujai atvykusiems migrantų vaikams.

Tikslinė politikos priemonė: **Graikija** taikė keletą priemonių. Mokytojų rengimo srityje paskutinio 20 amžiaus dešimtmečio pabaigoje, daugelyje universitetų mokytojų rengimo katedros pradėjo dėstyti kursus, skirtus mokyti graikų kalbos kaip antrosios kalbos, šį kursą derinant su kursais apie dvikalbystę ir dvikalbį švietimą. Reikėtų paminėti nenaują nacionalinę programą: „Imigrantų ir grįžusių į tėvynę mokinių švietimas“, kuri apima mokymąsi darbo metu, paramą mokytojams, mokantiems graikų kalbos kaip antrosios kalbos, taip pat vasaros kursus.

Geroji praktika: **Latvijoje** buvo organizuotas projektas „dvikalbis ugdymas“ dirbantiems mokyklose mokytojams tobulinti kvalifikaciją darbo metu, taip pat mokymo programų ir vadovėlių tobulinimas. Sukurtas modelis užtikrina, kad gimtoji kalba išsaugoma, o kalba, kuria mokomasi, sėkmingai įvaldoma.

6. Elbers, E. (2010). Learning and social interaction in culturally diverse classrooms. In K.S. Littleton, C. Wood & J. Kleine Staarman (Eds.). *International Handbook of Psychology in Education*, Bingley: Emerald.

Nacionalinių testų rezultatai parodė, jog dvikalbių mokyklų mokiniai pasiekia vidutiniškai tokį patį akademinį pasiekimų lygį kaip mokiniai paprastose mokyklose. Be to kalbos, kuria mokomasi (latvių kalbos), kompetencijos lygis yra aukštas kaip ir gimtosios kalbos mokėjimas. Projektas buvo palaipsniui įgyvendintas nuo 1998 m., ir nuo to laiko 170 mokyklų dalyvavo projekte.

Geroji praktika: **Lietuva:** Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas mokyklose mažumų kalba. Ši geroji praktika buvo įgyvendinta vadovaujantis naujuoju švietimo įstatymu (2011), kuris numato padidinti mokymo lietuvių kalba valandų skaičių mažumų mokyklose. Mažumų mokytojai yra papildomai ugdomi siekiant pagilinti jų lietuvių kalbos žinias, tam, kad jie sugebėtų mokyti šios kalbos kaip antrosios kalbos mažumų vaikus pradinėje mokykloje, arba mokyti kitų dalykų (geografijos ir istorijos) lietuvių kalba. Tai įgyvendinama nuo 2011 m. rugsėjo mėn. Įgyvendinimas nacionaliniu lygiu yra vienas iš sėkmės faktorių; tai turės didelį poveikį sudarant lygias galimybes mažumų vaikams įstoti į aukštesias mokyklas ir sėkmingai jose mokytis. Tačiau dėl ideologinių priežasčių yra tam tikro mažumų prieštaravimo dėl įstatymo įgyvendinimo.

Tikslinė politikos priemonė: **Rumunija:** šioje šalyje nėra jokių politikos priemonių, susijusių su imigrantų vaikais, neįskaitant teisės mokiniams migrantams vienus metus mokytis kalbos. Tačiau yra kelios politikos priemonės, kurios skirtos mažumų vaikams. Tai išplaukia iš aiškios teisinės ir programinės struktūros ir susideda iš gimtosios kalbos mokymo ir specialiai įtrauktų istorijos ir etninių mažumų kursų. Be to yra nacionalinės ir vietinės programos daugiakultūriniam ir tarpkultūriniam švietimui, o taip pat rumunų kalbos kaip antrosios kalbos mokymui.

Tikslinės politikos priemonės: **Olandija:** yra keletas mažos apimties dirbančių mokytojų mokymo kursų, kurie skirti bendrosioms olandų kalbos žinioms pritaikyti ikimokyklinio ugdymo srityje.

Antrosios kalbos mokymosi ekspertiniai centrai

Dvi šalys paminėjo, kad jos turi įkūrusios ekspertinius centrus, kurių tikslas yra remti kompetencijų ugdymą antrosios kalbos mokymosi srityje (vokiečių ir latvių kalbos).

Geroji praktika: **Vokietija:** 2012 m. birželio mėn. buvo įkurtas „Mercator institutas kalbų mokymuisi ir vokiečių kaip antrosios kalbos mokymui(si)“.

Šio instituto tikslai yra šie: patarti kalbų mokymosi srityje, remti žemes, stiprinančias mokytojų kalbos ugdymo įgūdžius, remti ir skatinti nacionalinius ir į praktiką orientuotus tyrimus šioje srityje, tinklų formavimąsi, o taip pat inicijuoti ir remti kvalifikacijos kėlimo priemonės, skirtas pagrindiniams kalbos mokymo dalyviams. Institutas bus finansuojamas penkis metus (13 milijonų eurų per metus). „Tikima, kad mažiau mokinių pasitrauks iš švietimo sistemos dėl nepakankamo kalbų mokėjimo“ (citata iš atsakymų į apklausos klausimus).

Tikslinė politikos priemonė: **Latvija**: nuo 2010 m. Latvijos kalbų agentūra (priklausanti Švietimo ministerijai) remia ir teikia paramą mokytojams, dirbantiems su mokiniais, nepakankamai mokančiais mokymosi kalbą.

Mokyklų projektai

Geroji praktika: **Kroatija**: Šis projektas siekė pagerinti romų mažumos mokinių skaitymo ir rašymo gebėjimus. Projektas vyko vienoje pradinėje mokykloje, kurioje mokytojai naudojo tyrimų rezultatus siekdami pagerinti pamokų kokybę dirbant su skirtingo amžiaus romų vaikais. Dėl tyrimo rezultatų naudojimo juos derinant su pamokų planų tobulinimu, šis projektas didino mokytojų kompetenciją. Tėvai ir romai savanoriai buvo įtraukti į projektą. Projektas buvo epizodinis; jis prasidėjo 2010 m. ir baigėsi 2011 m.

Programos mokiniams lygiagrečiai ugdant mokytojų kompetenciją

Geroji praktika: **Belgija**: Priėmimo klasės olandiškai nekalbantiems atvykėliams. Vienerius metus mokiniai intensyviai mokosi olandų kalbos, tam, kad vėliau galėtų dalyvauti įprastinėje mokymosi programoje. Mokytojai šiose OKAN („Onthaalklas voor Anderstalige Nieuwkomers“) priėmimo klasėse gauna finansinę ir švietimo paramą iš regioninės valdžios institucijų ir skirtingų vietinių valdymo organų. Šių klasių mokytojai negauna specifinių mokymų kaip tokių, tačiau įvairūs mokymai gali būti suorganizuoti turint specialų tikslą. Tai iliustruoja Pedagogų konsultavimo tarnybos (Pedagogical Counselling Service), kuri yra Gento miesto švietimo departamento dalis, pavyzdys. Ši tarnyba vykdo specialius mokymus, teikia paramą ir instrukcijas OKAN mokytojams.

Geroji praktika: **Graikija**: Priėmimo klasės graikiškai nekalbantiems atvykėliams. Pirmus dvejus metus atvykus į Graikiją, mokiniai mokyklose, kuriose yra pakankamas skaičius tokių mokinių, mokosi pagal tam tikrą graikų kalbos

programą tam, kad vėliau galėtų dalyvauti įprastinėje mokymosi programoje. Pastangos yra dedamos siekiant skirti šioms klasėms mokytojus, kurie buvo ugdomi mokyti graikų kalbos kaip antrosios kalbos ir/arba lankė specializuotus seminarus.

3.1.2 Mokymo ir mokymosi aplinka

Dauguma šalių išskyrė priemones, kurios akcentuoja mokymo ir mokymosi aplinką. Tai apima pedagogines ir didaktines praktikas klasėse ir kitus mokytojų gebėjimus nei kalbų mokymas (nors kartais šiuo atveju atsiranda persidengimas). Atskirai galime išskirti 1) priemones, kuriomis siekiama didinti supratimą apie etninius ir kultūrinius skirtumus, 2) priemones, kurios akcentuoja atskirų mokytojų bendrųjų praktinių gebėjimų ugdymą arba kompetencijos ugdymą susidūrus su etniniais/kultūriniais skirtumais ir 3) integruoto lygmens priemonės (kai ištisos mokyklos yra įtrauktos). Galiausiai, keletas šalių mini ekspertinių centrų ir tinklų vystymą šioje srityje. Priemonės aprašytos žemiau.

Žinomumo didinimas

Geroji praktika: **Lietuva**: Buvo įgyvendintas projektas pavadintas „Mano mokinyš yra užsienietis“ siekiant didinti mokytojų supratimą apie įvairovę. Projektą sudarė diskusijų tinklai, kai mokytojai dalijosi patirtimi ir praktika, taip pat kvalifikacijos tobulinimo kursai ir seminarai mokytojams. Ši geroji praktika buvo vienkartinis projektas, kuriame dalyvavo apie 400 mokytojų iš 21 mokyklos. Poveikis nebuvo matuojamas, tačiau dalyvaujančių skaičius buvo didelis (nors dalyvavimas nebuvo privalomas) ir mokytojai buvo geranoriškai nusiteikę savo žinių ir kompetencijų padidėjimo atžvilgiu.

Ugdant praktinius įgūdžius: susidūrus su bendro pobūdžio skirtumais

Bendroji politikos priemonė: **Austrija** įgyvendino keletą mokyklų tobulinimo priemonių, apimančių ir mokytojų mokymus, kurie stiprina jų didaktinius gebėjimus, ypač atliepiančią nevienalytės (heterogeninės) klasės poreikius. Jos apima naujus mokymo metodus, skiriant dėmesį individualizuotam mokymuisi, o taip pat didina mokytojų supratimą apie skirtingo socialinio, kultūrinio ir lingvistinio pasirengimo mokinių poreikius.

Bendroji politikos priemonė: **Olandijoje** siūloma didelės apimties ugdymo programa ikimokyklinio ugdymo profesionalams: nuo 2000 iki 2012 buvo apmokyta 12509 pedagogų. Vienas iš populiariausių modulių buvo apie socioemocinį vystymąsi ir kalbą. Kadangi didžioji dalis šių mažų vaikų yra migrantų vaikai, tikimasi, kad ši veiklos kryptis bus naudinga ir jiems.

Praktinių gebėjimų ugdymas: susidūrus su migracijos pobūdžio skirtumais

Estijoje aprašytos dvi skirtingos priemonės. Pirmiausia, geroji praktika susijusi su mokytojų ugdymo kursais, kurie buvo organizuojami nuo 2006 m. siekiant padidinti Estijos mokytojų supratimą apie naujų imigrantų vaikų švietimo poreikius. Kursų turinys buvo įvairus: studijų vizitai į šalis, turinčias reikiamos patirties, kursai, kuriuos vedė vietiniai ekspertai apie daugiakultūrinį švietimą ar apie praktinius gebėjimus, pvz., kaip bendrauti su tėvais. Kursai buvo finansuojami iš skirtingų šaltinių, kuriuos koordinavo Estijos integracijos ir migracijos fondas. Kursų sėkmę lėmė pasirinktas tinkamas laikas ir gerai apibrėžtos tikslinės grupės. Kadangi buvo daug skirtingų finansavimo šaltinių, nebuvo atliktas joks formalus vertinimas. Tačiau pačių mokytojų kompetencijų įsivertinimas buvo teigiamas ir rezultatai buvo naudojami planuoti kitų metų veiklas. Antra, tikslinės politikos priemonės buvo parengtos pagal dokumentą „Naujų imigrantų vaikai Estijos mokyklose. Švietimo politikos ir švietimo vadybos principai“, kurį parengė Ministerija ir ekspertai ir išleido 2004 m. Šį dokumentą lydėjo keletas mokymo seminarų vietinės valdžios pareigūnams. Vėliau buvo išleistas estų kalbos vadovėlis kartu su vadovu kaip padidinti mokyklų supratimą apie mokinių imigrantų poreikius. Taip pat buvo vykdoma keletas mokytojų kvalifikacijos tobulinimo kursų ir parengtas tinklalapis, teikiantis metodinę paramą. 2012 m. parengtas antras vadovas mokytojams ir mokyklų vadovybei apie Estijos gerąją praktiką. Šis vadovas pateikia šios srities kasdinių problemų sprendimus mokyklose.

Tikslinės politikos priemonės: **Graikija** aprašo skirtingas tikslinės politikos priemones, kurios akcentuoja skirtingus mokytojų kvalifikacijos tobulinimo modulius, ir du tokius, kurie pirmiausiai ir tiesiogiai yra skirti mokytojų kompetencijų ugdymui (žr. 2 priedą). „Programa mažumų vaikų švietimui Thrace mieste 2010-2013 m.“ skirta mokytojų kvalifikacijos tobulinimui apie graikų kalbos kaip užsienio/antrosios kalbos mokymo metodus, o taip pat apie sėkmingą mokinių kultūrinės įvairovės vadybą. INTER-TIE (Integruota ugdymo sistema tarpkultūrinio švietimo mokytojams) siekia padidinti pradinio ir vidurinio

mokymo mokytojų supratimą apie tarpkultūrinę komunikaciją ir mokinių imigrantų integraciją. Graikija taip pat aprašo gerąją praktiką. Simbiotinis ryšys tarp Emigrantų helenizmo studijų ir tarpkultūrinio švietimo laboratorijos Ioannina universitete, Pradinio mokymo departamente ir Nacionalinio Pagoniou centro vaikų gerovei (centras skirtas emigrantų vaikų, kurie buvo nurodyti socialinių tarnybų kaip stokojantys specializuoto švietimo paslaugų ir paramos infrastruktūros, švietimui ir rūpybai). Besimokantys mokytojai siunčiami stažuotei ir apgyvendinami centre bei stebi arba veda mokymus dviems pradinėms klasėms centre gyvenantiems vaikams. Jie taip pat dirba kaip mentoriai centre gyvenantiems vaikams ir padeda paruošti namų darbus kitos dienos mokymams.

Priemonės skirtos integruotam (mokyklos) lygmeniui

Dvi šalys aprašo politikos priemones, kurios viršija praktinių gebėjimų ugdymo modulių lygmenį. Latvijoje tai yra mokytojų vertinimo sistema, o Graikijos atsakymuose aprašytos dvi tikslinės politikos priemonės, kurios skiria dėmesį visai mokyklai: jos vadinamos „tarpkultūrinėmis mokyklomis“ ir „naujomis mokyklomis“.

Bendrosios politikos priemonė: **Latvija:** 2010 m. buvo įvesta mokytojų vertinimo sistema. Jos tikslas yra padidinti mokytojų supratimą apie mokymo kokybės svarbą. Ši veiklos kryptis apima kitų mokyklų kolegų ar vyreniųjų mokytojų stebėjimą šiems dirbant klasėse. Vienas iš aspektų yra mokinių individualių poreikių stebėjimas, o tai tikriausiai teigiamai veikia migrantų kilmės mokinius. Tikslinė politikos priemonė: **Graikija:** 1996 m. Nacionalinio švietimo ir religinių reikalų ministerija įkūrė mokyklas, kurios atlieptų socialinių grupių su tam tikru socialiniu, kultūriniu ar religiniu tapatumu švietimo poreikius, taikant „tarpkultūrinį švietimą“. Tarpkultūrinio švietimo tikslas yra „įkurti ir vykdyti mokymą pradinio ir vidurinio mokymo klasėse, kurios šviečia jaunos žmones, turinčius specialų švietimo, socialinį ir kultūrinį tapatumą“. Iki šiol iš viso 26 tarpkultūrinės mokyklos buvo įkurtos Graikijoje. Šios mokyklos yra skirtos „užtikrinti kiekvieno šalies mokinio lygias galimybes įgyvendinant naujausią mokymo ir mokymosi požiūrį...“. Mokytojai šiose mokyklose „dalyvauja specialiuose mokymuose ir yra atrenkami kompetencijos apie tarpkultūrinį švietimą ir kompetencijos, kaip mokyti graikų kalbos kaip antrosios arba užsienio kalbos, pagrindu. Tačiau dėl besitęsiančios ekonominės krizės kyla abejonių dėl šios veiklos tęstinumo.

Antra tikslinė politikos priemonė yra vadinamoji NAUJOJI MOKYKLA (21 amžiaus mokykla). Šio projekto pagrindinis tikslas yra įgyvendinti esminius Naujos mokyklos principus ir filosofiją pradinio švietimo lygmenyje. Nors vienas iš specifinių tikslų yra veiksminga visų mokinių integracija į švietimo sistemą, ši priemonė daugiau dėmesio skiria socialinės rizikos grupėms (imigrantams, romams, musulmonams). Ši priemonė apima tokias veiklas: visą dieną veikiančių pradinių mokyklų stiprinimas ir tinkamų specialistų pritraukimas, kurie geba mokyti muzikos, menų, vaidybos. Konkrečiau, 2010-2011 m. mokslo metams buvo įdarbinti 1748 mokytojai, turintys minėtų gebėjimų, o taip pat buvo sustiprintos ir aprūpintos darbuotojais priėmimo klasės ir papildomos auklėjimo klasės.

Mokymo ir mokymosi aplinkos ekspertiniai centrai ir tinklai

Ekspertinių centrų skaičius Graikijoje yra stebinant. Dalį jų sudaro bendradarbiavimas tarp universitetų ir mokyklų, kitą dalį sudaro tyrėjų, mokytojų ir administratorių tinklai.

Tikslinė politikos priemonė: **Graikija**: 1) Graikija įkūrė Užsieniečių ir grįžusių į tėvynę graikų tarpkultūrinio švietimo institutą. 2) Emigrantų helenizmo studijų ir tarpkultūrinio švietimo laboratoriją Ioannina universitete, 3) „Helenistinė observatorija tarpkultūriniam švietimui“ yra tyrėjų, mokytojų ir administratorių visoje Graikijoje bendro darbo rezultatas, 4) Vakarų Makedonijos ir šiaurės vakarų Graikijos universitetas sukūrė savanorišką mokytojavimo praktikos programą bendradarbiaudamas su vietinėmis pradinėmis mokyklomis, kuriose didelę dalį mokinių sudaro imigrantų vaikai (žr. 2 priedą).

Geroji praktika: **Lietuva**: Keletas mokyklų Lietuvoje (Vytauto Didžiojo gimnazija, Lietuvių namai ir Šiaulių Didždvario gimnazija) ir universitetų (pvz. Vytauto Didžiojo universitetas), o taip pat keletas nevyriausybinų organizacijų (Lietuvių kalbos institutas ir organizacija Globalios Lietuvos lyderiai) šiuo metu įgyvendina projektą „Lituanistinis modelis“, kuris finansuojamas iš ES struktūrinių fondų. Projektas apima naujo požiūrio kūrimą į mokinių imigrantų ir lietuvių, kurie gyveno užsienyje, švietimą, naujas lietuvių kalbos mokymo metodikas, taip pat mokytojų, kurie dirba su skirtingais mokiniais, kvalifikacijos tobulinimą. Projektas prasidėjo 2012 m. pavasarį. Įvyko keletas organizacinių susitikimų, apsikeitimo informacija seminarų ir konsultacijų. Mokytojai iš minėtų mokyklų buvo įtraukti į mokymo gido mokytojams kūrimą (apie užsieniečių švietimą), o

taip pat į mokymo medžiagos mokiniams imigrantams kūrimą. Gidus ketinama išleisti iki 2014 m.

3.2 Tėvų ir mokyklos-bendruomenės santykiai

Palyginus su politikos priemonių ir gerosios praktikos pavyzdžių, kurie buvo pristatyti skyriuose apie mokytojus, kiekiu, veiklos kryptys, susijusios su tėvų gebėjimų ugdymu ar veiklos kryptys, siekiančios stiprinti mokyklos-bendruomenės ryšį, yra mažiau minimos. Iš tikrųjų tik trys šalys nurodė vykdančios tam tikrą politiką šioje srityje.

Bendrosios politikos priemonės: **Belgija:** Išplėstinių mokyklų⁷ sukūrimas, kurios siekia įtraukti skirtingus aspektus ir sritis į mokymo(si) aplinką. Tai apima sveikatą, fizinį ir psichologinį saugumą, gebėjimų vystymą, socialinį dalyvavimą ir pasiruošimą ateičiai. Išplėstinės mokyklos skirtos visiems mokiniams, bet jos įtraukia ir įvairovės klausimus (etnokultūrinės įvairovės, religinės įvairovės, lingvistinės įvairovės). Projektas daug dėmesio skiria lygių galimybių visiems vaikams ir jauniems žmonėms užtikrinimui, ypač tiems, kurie yra nepalankioje padėtyje. Dalis projekto skirta personalo profesiniam tobulėjimui, įskaitant mokyklų personalą.

Geroji praktika **Estijoje:** vieną kartą paminėtas kursas skirtas bendravimui su tėvais (žr. Mokymo ir mokymosi aplinkos skyrių).

Tikslinė politikos priemonė: **Graikija:** Nacionalinio lygio programa pavadinimu „Imigrantų ir grįžusių į tėvynę mokinių švietimas“ apima veiklą, tiesiogiai skirtą remti ir skatinti mokyklos-šeimoms-bendruomenės ryšį. Ji skatina paramą ir bendradarbiavimą su mokinių imigrantų šeimomis organizuojant savaitines popamokines „konsultacijų ir diskusijų“ sesijas su imigrantų vaikų šeimomis bei suteikiant galimybę aplankyti toli gyvenančius tėvus. Ji taip pat skatina bendradarbiavimo ir komandinio darbo plėtojimą tarp mokyklos, imigrantų bendruomenės, nevyriausybinių organizacijų suteikdama galimybę pasamdyti dvikalbį tarpkultūrinį tarpininką. Programa pavadinimu „Programa mažumų vaikų švietimui Thrace mieste 2010-13“ skirta plėtoti ir skatinti ryšius tarp šeimos ir mokyklos, taip pat remti šeimas, siekiančias padidinti savo vaikų pasiekimus mokykloje, ir graikų kalbos pamokas mažumų mokinių tėvams.

7. Išplėstinė mokykla yra tokia mokykla, kuri organizuoja įvairias veiklas ir teikia įvairias paslaugas po pamokų.

Be to **Graikija** aprašo gerąją praktiką 'Polydromo' [„Daug kelių“]. Ši veiklos kryptis skatina tarpuniversitetinės komandos kūrimą, kuri specialiai domėtusi kalbomis ir dvikalbyste, taip pat tėvus ir kitus piliečius domėtis dvikalbystės ir daugiakultūriškumo aspektais švietime ir visuomenėje. Šios veiklos krypties pagrindinis tikslas yra informuoti ir didinti mokytojų ir tėvų supratimą apie dvikalbystę ir daugiakultūrinę dimensiją švietime. Buvo vykdomos tokios veiklos: internetinio tinklalapio, skirto informuoti tėvus ir mokytojus, sukūrimas, laikraščio išleidimas ir mokymo seminarų organizavimas mokytojams ir tėvams.

Tikslinė politikos priemonė: Lietuva: žr. lietuviškos politikos priemonės paminėjimą prie daugiafunkcinių programų.

3.3 Mokyklų vadovai

Nacionaliniai koordinatoriai aprašė keletą gerųjų praktikų ar politikos priemonių, skirtų mokyklų vadovams remdamiesi veiklos kryptimis skirtoms tėvams ir bendruomenei.

Tikslinės politikos priemonė: Nuo 2009 m. **Austrijoje** lyties ir įvairovės vadyba yra fiksuojamos kvalifikacijos konkursų reikalavimuose federalinių mokyklų vadovų ar departamentų vadovų pareigoms užimti. Tokiu būdu yra didinamas įvairių tipų mokyklų vadovų ir mokyklų administracijos profesionalumas; kaip pavyzdys gali būti seminarai ir moduliai mokytojų instruktoriams.

Tikslinės politikos priemonė: **Graikijoje** vykdoma programa „Romų vaikų švietimas“, kuri apima veiklas, kuriomis siekiama padidinti mokytojų ir mokyklos direktorių supratimą vykdant įvairių rūšių mokymus. Ilgalaikis tikslas yra sukurti komandą, kuri veiktų kaip tarpininkas tarp švietimo bendruomenės ir vietinės bendruomenės, siekiant pašalinti išankstinius nusistatymus ir negatyvią diskriminaciją tikslinės grupės atžvilgiu.

3.4 Daugiafunkcinės programos

Šis paragrafas aprašo politikos priemones, kurios apima daugiau nei vieną grupę ir daugiau nei vieną svarbų tikslą. Daugeliu atveju jos gali būti apibūdintos kaip politikos „programos“ dėl įvairiausių tikslų ir veiklų. Keletas iš jų derina dėmesį kalbai ir mokymo ir mokymosi aplinkai, tuo tarpu kitos aprašo priemones, kurių ėmėsi švietimo ministerija. Tokiu atveju švietimo ministerija

nustato bendrus rėmus ar principų rinkinį, kitais atvejais rekomenduoja mokykloms siekti finansavimo papildomai paramai.

Geroji praktika: **Austrija**: Mokyklų iniciatyva „Daugialypė kultūra ir daugiakalbystė – naujos galimybės“. Mokyklos buvo paprašytos pateikti siūlymus bendrajam švietimo principui: „tarpkultūrinis švietimas“. Šis principas buvo įgyvendintas Federalinės švietimo ministerijos devyniasdešimtųjų pradžioje. Nuo 2006 m. prasidėjo mokyklų projektai, iki šių dienų buvo paremta apie 500 projektų. Kompetencijų ugdymo srityje ministerija bendradarbiaudama su mokytojų kvalifikacijos tobulinimo institucijomis organizavo nacionalinius seminarus (iki dabar penkis kartus) su pranešimais, į praktiką orientuotomis darbo grupėmis ir galimybėmis kurti tinklus. Vienas iš sėkmės faktorių yra programos apimtis; ji yra įgyvendinama skirtingų tipų mokyklose, lygiuose ir regionuose. Kitas sėkmės faktorius yra daugumos mokyklų pasiūlymų inovatyvi ir kūrybiška prigimtis.

Stebėsenos studija parodė, kad beveik visi mokytojai remia „dialogo skatinimą tarp vaikų iš skirtingų kultūrų, užsienio kultūrų supratimą ir palankumą joms, o taip pat socialinių gebėjimų ir mokinių didesnio savęs vertinimo ugdymą“ (citata iš apklausos atsakymo). Mokiniai teigia, jog jie labiau domisi kitomis kultūromis ir kalbomis, kad daugiakalbystė suprantama kaip galimybė ir kad atmosfera klasėje pasikeitė.

Gerosios praktikos: **Belgija**: Lygių galimybių dekretas. 2002 m. flamandų vyriausybė išleido dekretą, siekdama užtikrinti lygias galimybes visiems mokiniams: 1. užtikrindama tėvų teisę pasirinkti mokyklą, kurioje mokysis jų vaikas, 2. įkurdama vietinius konsultacinius organus, kurie padėtų įgyvendinti priemones, kurių ėmėsi dekretas ir 3. pasiūlydama nuoseklų ir integruotą priemonių paketą ir resursus mokykloms, kurios remtų skirtingos kilmės mokinius. Iš esmės dekretas garantuoja, kad mokyklos gautų papildomą finansavimą, priklausantį nuo migrantų kilmės mokinių ir mokinių, priklausančių žemesniam socio-ekonominiam sluoksniui, skaičiaus. Papildomas finansavimas naudojamas įvairiais būdais, pvz. finansuoti paramą mokytojams susiduriantiems su įvairove mokymo ir mokymosi aplinkoje, o taip pat skirtinga kalba kalbančiomis klasėmis.

Tikslinės politikos priemonės: **Vokietija**: Vokietijos kvalifikacijos iniciatyva (QID) apima eilę siekių, apimančių mokyklų profesinę kompetenciją, susijusią su migrantų vaikais. Šie siekiai apima mokytojų ir mokinių lingvistinių ir diagnostinių kompetencijų rėmimą, vokiečių kalbos kaip antrosios kalbos kursus universitete, didinimą skaičiaus migrantų kilmės mokytojų ir socialinių darbuotojų, mokyklų

tinklų rėmimą ir kt. (žr. 2 priedą, kuriame pateikiamas bendrosios sutarties, priimtos Laender mokyklos vadovų konferencijoje, aprašymas).

Tikslinės politikos priemonė: **Graikija**: nacionalinio lygio programa pavadinimu „Imigrantų ir į tėvynę grįžusių mokinių švietimas“ apėmė tokias veiklas: a) priėmimo klasių ir papildomo auklėjimo klasių rėmimą ir plėtimą, taip pat mokinių kalbos poreikių tyrimą ir šių klasių vidinį vertinimą; b) tarpkultūrinės komunikacijos ugdymą ir plėtojimą mokyklos lygmeniu, taikant tarpkultūrinės veiklas, mokyklos bibliotekos plėtimą ir antirasistinio gido – medžiagos parengimą mokyklose, kuriose mokosi migrantai; ir c) mokinių gimtosios kalbos stiprinimą organizuojant susitikimus su nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitomis institucijomis, siekiant ištirti mokinių lingvistinius ir švietimo poreikius ir parinkti tinkamą švietimo personalą ir medžiagą, taip pat parengti lingvistinę medžiagą ir mokymo planus; pilotinį medžiagos įgyvendinimą ir įvertinimą.

Rumunija aprašo tikslinę politikos priemonę ir gerąją praktiką, kurios abi gali būti laikomos daugiafunkcinėmis. Geroji praktika apima integruotą programą romų gebėjimų ugdymui švietimo srityje. Ji prasidėjo 1999 m. ir baigėsi 2002 m., bet remiantis poveikio studija ši programa švietimo ministerijos buvo išplėsta nacionaliniu lygiu. Programa yra įtraukta į švietimo įstatymą ir šiuo metu galioja visuose Rumunijos regionuose. Programa apima romų bendruomenių gebėjimų ugdymą, paramą romų mokytojų profesiniam ugdymui, papildoma romų švietimo medžiagą, ir pasiūlo modelį, skirtą iškritusiems iš švietimo sistemos vyresnio amžiaus mokiniams gaunant pradinį išsilavinimą ir specialybę. Programa yra sėkminga dėl tinkamo teisinio pagrindo, mokymo personalo kokybės ir atsidavimo ir dėl pakankamo finansavimo. Tikslinė politikos priemonė apima švietimo įstatymo bendrųjų principų įgyvendinimą, kurie garantuoja visų Rumunijos piliečių kultūrinio tapatumo išsaugojimą ir tarpkultūrinį dialogą. Šių principų įgyvendinimo išraiška – mokytojų kompetencijos ugdymas, kitos priemonės, įskaitant vadovėlius ir kitą mokomąją medžiagą tautinių mažumų kalba.

Tikslinė politikos priemonė: **Lietuva**: Remiantis nacionaline švietimo politika, kiekviena mokykla, kuri priima imigrantų vaikus, gauna 30 proc. didesnę finansavimą kiekvienam mokiniui imigrantui. Mokyklos gali paskirstyti šį finansavimą savo nuožiūra migrantų vaikų ugdymui. Daugelis mokyklų organizuoja papildomus mokymus seminarų ir konsultacijų forma savo mokytojams apie įvairovę ir vaikų psichologiją (pvz. Naujamiesčio vidurinė mokykla). Nors tokia praktika yra gana nereguliari ir vietinės reikšmės, ryškėja

tendencija tarp mokyklų organizuoti tokio pobūdžio kvalifikacinius mokymus, nes didėja supratimas, jog tai yra svarbus elementas integruojant migrantus. Taip pat užfiksuoti vienkartinio pobūdžio veiksmai, skirti įtraukti imigrantus tėvus į švietimo procesą ir pagerinti mokytojų-tėvų komunikaciją. Naujamiesčio vidurinė mokykla organizuoja tėvų dienas, kai tėvai vietoj mokytojų veda pamokas klasėse (padedant profesionaliam mokytojui). Ši praktika yra labai sėkminga keičiant tėvų ir mokytojų požiūrį į švietimo procesą ir komunikaciją su mokiniais imigrantais.

3.5 Migrantų mokytojų pajėgų didinimas ir stiprinimas

Keletas respondentų aprašo veiklos kryptis, kurių tikslas yra padidinti ir/ar sustiprinti migrantų kilmės mokytojų skaičių. Šios veiklos kryptys apima darbo skelbimų patalpinimą profesiniuose leidiniuose ir mokytojų migrantų tinklų rėmimą. Kiti respondentai aprašo veiklos kryptis, kurios kyla iš įstatymo, kuriuo siekiama, kad mažumos ar migrantai imtųsi mokytojo profesijos.

Tikslinė priemonė: **Austrija**: Buvo imtasi kelių priemonių, siekiant padidinti dvikalbių ar daugiakalbių mokytojų skaičių, pvz. teikiant informaciją specialiose informavimo priemonėse.

Bendrosios politikos priemonės: **Kroatija**: 2000 m. buvo priimtas švietimo įstatymas, kuris reglamentuoja tautinių mažumų teisę į švietimą savo kalba ir rašmenimis. Švietimo turinys tautinių mažumų kalba ir rašmenimis apima bendrąją dalį ir dalį, kuri tampriai susijusi su specifiniais tautinėms mažumoms mokomaisiais dalykais (gimtoji kalba, literatūra, geografija, istorija ir kultūra).

Įstatymas nustato, kad kalbos ir rašto nacionalines mažumas turi mokyti migrantų kilmės mokytojai. Be to mokyklų vadovai mokyklose, kuriose mokosi mažumų vaikai, taip pat turi būti migrantų kilmės, arba turi mokėti mažumos kalbą ir raštą. Galiausiai, Mokslo, švietimo ir sporto ministerija yra įpareigota parengti reikiamą skaičių patarėjų ir mokyklų kuratorių iš migrantų tarpo, arba patarėjų ir mokyklų kuratorių, kurie moka tautinių mažumų kalbą ir raštą.

Geroji praktika: **Vokietija**: Projektas „Studentų miestelis“ siekia paskatinti daugiau mokinių migrantų siekti mokytojo profesijos. Projektas susideda iš glausto keturių dienų orientavimo seminaro, kurį sudaro įvairios veiklos, kaip pvz. aukštos kokybės ir į praktiką orientuota informacija apie studijų pasirinkimą, individualios konsultacijos apie mokytojų ugdymą, susitikimai su mokytojais ir

mokyklų vadovais, praktika mokyklose, kultūrinė ir rekreacinė veikla. Apimtis yra ribota (iki šiol 30 studentų grupė iš 11 miestų), tačiau veikla vykdoma nuo 2008 m. (žr. 2 priedą, kuriame aprašomas bendrasis susitarimas, pasiektas susitikimo Leander mokyklos konferencijoje metu).

Geroji praktika: **Vokietija**: Tinklas „Migrantų kilmės mokytojai“ (Šiaurės Reinas-Vestfalija) apima 400 narių, kurie dirba savanoriškais pagrindais. Trys pagrindiniai tikslai yra tokie: surasti potencialius mokytojus, sekti mokytojų rengimą ir formuoti darbuotojų tobulėjimą. Mokytojams organizuojamos įvairios veiklos, įskaitant paskaitas ir seminarus, susitikimus, aukšto lygio mokymus pažengusiems mokytojams, stipendijas mokytojams stažuotojams, kt. Be to tinklas yra susijęs su Šiaurės Reino-Vestfalijos tėvų tinklu, migrantų organizacijomis, fondais ir universitetais. Tarp sėkmės faktorių paminėtinas stiprus narių susitapatinimas su tinklu, pastovus tinklo veiklų vertinimas ir tobulinimas, plati rinkodara. Poveikis yra stiprus, kadangi panašūs tinklai susijungia nacionaliniu mastu.

Tikslinė politikos priemonė: **Graikija**: Graikijos įstatymai nustato 0,5 proc. specialią kvotą mažumų studentų (musulmonų mažumos Thrace mieste) priėmimui į Graikijos aukštąsias mokyklas. Be to Švietimo ministerija iniciavo Specialiosios Solonikų pedagoginės akademijos integracijos į švietimo sistemą procedūrą, kurią baigia mokytojai dirbantys tautinių mažumų mokyklose,.

3.6 Planai ir politikos plėtra

Pirmiausia, šalys skiriasi planų ir politikos plėtros mastu. Šalis galima suskirstyti į tris grupes. Pirmoji grupė susideda iš šalių, kuriose politikos priemonės mažai plėtojamos ir kuriose neaišku, ar tai pasikeis artimiausioje ateityje (Estija, Olandija, Graikija, Latvija, Lietuva ir Rumunija). Nacionaliniai partneriai pateikia kelias skirtingas to priežastis: kai kuriais atvejais taip yra dėl vidinės imigracijos mažos apimties, kitais atvejais dėl ekonominės krizės, o dar kitais atvejais politikos plėtra yra peržiūrima ir priklausoma nuo politinės situacijos. Antroji grupė susideda iš šalių, kuriose tęsiamos egzistuojančios politikos veiklos ir numatomi nauji planai (Belgija ir Kroatija). Trečioji grupė susideda iš šalių, kuriose politikos plėtra yra pastebimai sustiprinta ir atnaujinta (Vokietija ir Austrija). Vokietijoje politikos plėtra netgi yra aprašyta kaip „paradigmos pasikeitimas“.

Šios šalys susiduria su augančiu migrantų kilmės mokinių skaičiumi, o taip pat gana prastais tarptautinių testų, tokių kaip PISA, rezultatais.

Antra, panašu, kad politikos priemonės vystomos dviem skirtingomis kryptimis: antros kalbos mokymui skiriamas pastovus dėmesys, bet ir veiklos kryptis, skirta pereiti prie individualių mokinių poreikių tenkinimo, taip pat plėtojama. Įdomu pastebėti, jog Vokietija svarsto sisteminių pokyčių palengvinti besimokantiems perėjimą tarp skirtingų švietimo lygmenų.

Austrija: Ryšium su vokiečių kalbos kaip antros kalbos mokymusi, nustatyti įvairūs planai. Jie apima tinklų kūrimą ir proceso stebėseną, pasitelkiant didaktinį vadovavimą, ir vystant daugiakalbystės programą visiems mokyklų subjektams. Be to nustatyti planai, skirti padidinti paramą mokykloms įgyvendinant kultūrinę ir lingvistinę įvairovę, pvz. vystant bendradarbiavimą su mokytojų rengimo institucijomis. Galiausiai numatyti planai skirti patobulinti 1) mokytojų mokymą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje, 2) mokytojų rengimą, profesinį tobulinimą ir tęstinį ugdymą (bazinis modulis yra įgyvendintas mokytojų rengimo metu: "Ugdymas kalbiškai ir kultūriškai heterogoniškose klasėse") ir 3) mokyklų vadovus ir mokyklos vadovybę („lyderių akademija“ siūlo migraciją ir daugiakalbystę kaip pasirenkamą dalyką savo klausytojams).

Numatomi planai, nes pripažįstama mokinių populiacijos didėjanti įvairovė, taip pat mokytojų poreikis tobulinti savo gebėjimus šioje srityje. Tačiau švietimo sistema yra fragmentiška, dėl to įgyvendinimas yra sunkus, taip pat trūksta kompetentingo vadovavimo. (Nors įvairovės dalykai buvo akivaizdūs keturis pastaruosius dešimtmečius, kodėl prireikė 20 metų pradėti spręsti šiuos dalykus platesniu lygiu?).

Belgija: Parengtas planas, skirtas užsitikrinti pakankamą finansavimą mokykloms, siekiant užtikrinti profesinę kompetenciją bendraujant su mokiniais ir tėvais, turinčiais skirtingos patirties. Be to flamandiška švietimo sistema neseniai buvo reorganizuota ypatingą dėmesį skiriant kiekvienam mokiniui atskirai.

Kroatija: Iki dabar Kroatija neturi jokios politikos, siekiančios pagerinti migrantų vaikų švietimo padėtį. Tačiau 2012 m. kovo mėn. surengta svarbi konferencija integracijos politikos srityje pakeitė šią situaciją. Konferencija patvirtino rekomendacijas integracijos politikos formavimui keturiuose srityse: švietimas, užimtumas, sveikata ir apgyvendinimo sprendimai. Buvo nustatyta, kad veiksmingi ir sėkmingi švietimo procesai turi būti visuotiniai, interaktyvūs

ir paremti tarpkultūrinėmis vertybėmis. Konferencija nustatė, kad Mokslo, švietimo ir sporto ministerija turi imtis stipresnio vaidmens pabėgėlių, migrantų ir prieglobsčio prašytojų švietimo srityje. Kroatų kalbos mokymasis laikomas pirmu žingsniu integracijos link. Kadangi Kroatija siekė įstoti į ES 2013 m., bus skirtingų įpareigojimų vystyti politikos priemonės migrantų vaikų švietimo srityje, o tai toliau rems politikos plėtrą šioje srityje.

Estija: Planų plėtra yra neaiški. Švietimo ministerija planuoja mokytojų ugdymo programų centralizaciją, tai reiškia kad veiklų koordinavimas, kurį atliko Migrantų fondas, gali tekti kitai institucijai. Tai taip pat nėra aišku, kadangi planavimas stipriai priklauso nuo išorinio finansavimo, šis klausimas nėra vyriausybės prioritetas.

Vokietija: Bund ir Laender turi bendrus strateginius ir konkrečius uždavinius. Šie apima bendrųjų sąlygų optimizavimą, siekiant lygių dalyvavimo sąlygų ir lygiateisiško prieinamumo, padidėjusių perėjimo galimybių švietimo sistemoje, padidėjusių individualios paramos galimybių migrantų vaikams, kokybės užtikrinimo sistemos tęstinumo ir „paradigmos pasikeitimo“: judant nuo laike apibrėžtų projektų prie struktūrinių pasiūlymų. Vokietijos kvalifikacijų iniciatyva (QID) bus toliau plėtojama siekiant didinti dėmesį švietimo galimybėms ir skirtingiems švietimo poreikiams, prevencijai ir geresniam besimokančiųjų perėjimui tarp skirtingų švietimo lygmenų. (žr. 2 priedą, kuriame pateikiamas bendrųjų susitarimų, pasiektų Laender mokyklos vadovų konferencijoje, aprašymas,).

Pagrindinė priežastis yra gana prasti PISA ir IGLU/PIRLS testų rezultatai (pastebimi skirtumai tarp mokinių migrantų ir vietinių mokinių) ir dėl incidento Rütli mokykloje (vidurinė mokykla, kuri paprašė Berlyno senato kad būtų uždaryta, nes personalas nepajėgė susidoroti su mokinių žiaurumu). Šis incidentas iššaukė debatus apie Vokietijos mokyklų sistemą, kurie sulaukė didelio visuomenės dėmesio.

Graikija: iki ekonominės krizės buvo diskutuojami įvairūs politikos planai, tarp kitų dalykų susiję su mokytojų kvalifikacija, jos tobulinimu ir vertinimu. Išskyrus veiklos kryptis skirtas mažumoms ir aukščiau paminėtas bendrąsias politikas, kurios taip pat tarnauja mažumų mokiniams, nėra jokių naujų politikos planų. Tai daugiausiai yra pasekmė besitęsiančios ekonominės krizės ir būtinų, o taip pat varginančių fiskalinių ir pertekliaus mažinimo pastangų (mokyklų statybų uždarymas, mokyklų konsolidacija, tūkstančių mokytojų išleidimas į pensiją ir stipriai sumažėjęs naujų mokytojų įdarbinimas, mokyklų programų finansavimo

mažinimas, t.t.). Projektai naudojant struktūrinių fondų mechanizmą skirti remti pastangas palaikyti mokytojų ir kitų dirbančiųjų profesinių kompetencijų tobulinimą tarpkultūrinio ir migrantų vaikų švietimu srityse.

Latvija: Nėra jokių nacionalinių planų, siekiančių pagerinti migrantų vaikų švietimo padėtį, kadangi vidaus migracija yra nedidelės apimties. Be antrosios kalbos mokymo(si) rėmimo, šiuo metu nėra politinės valios remti naujų strategijų plėtrą, siekiant pagerinti antros ir trečios kartos migrantų mokinių švietimo padėtį.

Lietuva: Kadangi Lietuva turi nedaug patirties apgyvendinant migrantus, dauguma veiklos krypčių turi „pilotinę“ prigimtį ir poveikis nebuvo atidžiai ištirtas.

Rumunija: Be veiklos krypčių, skirtų mažumoms, kurios buvo aprašytos anksčiau, nėra vystoma jokių politikos planų, kurie būtų susiję su mokiniams migrantais. Pagrindinė to priežastis yra mažas mokinių migrantų skaičius šalyje.

Olandija: Šiuo metu nėra jokių politikos priemonių, skirtų profesinei kompetencijai, susijusiai su migrantų vaikų padėtimi. Iki 2006 m. migrantų kilmės mokinių procentas iš dalies lėmė mokyklų finansavimo dydį. Tačiau nuo 2006 m. buvo pereita prie „aklumo spalvai“, ir dabar sistema priklauso nuo tėvų išsilavinimo lygio ir mokyklos aplinkos. Šis „aklumas spalvai“ trukdo politikos vystymui, susijusiam su profesinės kompetencijos ugdymu, nukreiptu į migrantų vaikus.

Tačiau Švietimo ministerija šiuo metu peržiūri taip vadinamą švietimo prioritetų politiką. Debatai apima klausimą, ar atsižvelgti į etninį/kultūrinį faktorių (dar kartą). Debatų baigtis gali nulemti politikos vystymą artimiausioje ateityje. Be to politinės koalicijos tipas bus toks pats reikšmingas ateities planų, skirtų pagerinti migrantų vaikų švietimo padėtį, vystymui.

Olandijoje stipri mokyklų veiksmingumo didinimo ir mokyklų tobulinimo sistema. Šiuo požiūriu, plėtojamos bendrosios politikos priemonės, kurios siekia padidinti mokyklos vadovų ir mokytojų kvalifikaciją, atkreipiant jų dėmesį į svarbiausius dalykus remiantis tik kalbos ir matematikos mokymu. Laikomasi nuomonės, kad bendras mokymo(si) kokybės pagerinimas bus naudingas visiems mokiniams ir tokiu būdu nereiks jokių papildomų priemonių mokiniams migrantams.

4. IŠVADOS

Šiame paskutiniame skyriuje bus susumuoti rezultatai, atsakant į klausimą, iškeltą pirmajame skyriuje: „Kokios politikos priemonės ir politikos planai siekia sustiprinti profesinę kompetenciją mokyklose, kuriose mokomi migrantų vaikai?“.

Pasiūlysiame rezultatų apžvalgą, pasiremdami nagrinėta literatūra. Literatūra parodo profesinės kompetencijos sritis, kurios yra svarbios, skatinant mokymosi sėkmę tarp mokinių imigrantų. Šiose srityse tos veiklos kryptys, kurios padeda sustiprinti reikalingas mokyklų pedagoginių darbuotojų ir vadovų kompetenciją, turi būti įgyvendintos. Klausimas, į kurį atsakysime, yra kiek tos veiklos kryptys, kurios aprašomos apklausos atsakymuose, apima šias svarbias sritis.

4.1 Santrauka

Bendros pastabos

Pradėsime santrauką trimis bendrais pastebėjimais. Pirmasis pastebėjimas tas, kad buvo vertintos tik kelios politikos priemonės ir gerosios praktikos. Išimtis yra akademinų pasiekimų stebėseną dvikalbėse mokyklose Latvijoje ir poveikio studija Rumunijoje, kuri turėjo teisiųjų pasekmių nacionaliniu mastu. Apibendrinant, labai mažai programų numato lėšas stebėsenai ir vertinimui. Todėl neįmanoma parodyti kitus pasiekimus nei bendras dalyvių pasitenkinimas. Belgijos nacionalinis koordinatorius pakomentavo, kad dauguma politikos priemonių apėmė skirtingas intervencijas besikeičiančiame kontekste, dėl to sunku ar net neįmanoma palyginti ir apibendrinti politikos priemonių rezultatyvumo šioje srityje.

Kita bendro pobūdžio pastaba skirta metodikai. Jei respondentai nepamirėjo politikos priemonės ar gerosios praktikos tam tikroje srityje, tai nebūtinai reiškia, kad politikos priemonės šioje srityje nėra. Pavyzdžiui, tai kad taip mažai buvo paminėta politikos priemonių, skirtų mokyklų vadovams, galėtų reikšti, kad šioje srityje nėra politikos priemonių, bet tai taip pat galėtų reikšti, kad apklausa nepakankamai aiškiai užakcentavo, kad profesinė kompetencija svarbi ir mokyklų vadovams. Todėl apklausos rezultatų ir literatūros palyginimas

bus išsamus ir griežtas. Taip pat dėl šios priežasties ataskaitą baigsime keletu preliminarinių, o ne galutinių rekomendacijų tolesnei politikos priemonių plėtrai Sirius tinklo šalyse.

Trečioji bendro pobūdžio pastaba yra dėl politikos orientavimo į migrantus arba tautines mažumas skirtingose šalyse. Keletas Sirius tinklo šalių turi didelį skaičių mokinių migrantų; kai kurie yra iš pirmos migrantų kartos, kiti yra iš antros ar netgi trečios migrantų kartos. Kitos Sirius šalys turi mažai mokinių migrantų, tačiau didelį skaičių mokinių, priklausančių mažumoms. Šie mokiniai kartais lanko daugumos mokyklas, bet kartais jie lanko mažumų mokyklas ir yra mokomi gimtąja kalba. Šie skirtumai paaiškina politikos priemonių plėtros ypatumus kiekvienoje iš šalių. Šalys gali daug pasimokyti viena iš kitos, tačiau iki tam tikro lygio. Pavyzdžiui, iš Olandijos perspektyvos, Latvijos kalbos politika yra labai inovatyvi. Tačiau tokia kalbos politika netiktų Olandijos situacijai, atsižvelgiant į olandų kalbos mokymosi svarbą integracijos procese. Tai reiškia, kad apklausos rezultatai turi būti interpretuojami, atsižvelgiant į kiekvienos šalies situaciją ir migracijos istoriją.

Santrauka

Rezultatai rodo, kad didžioji dalis veiklos krypčių yra susijusios su mokytojais ir konkrečiau su antrosios kalbos mokymu(si) ir su mokymo ir mokymosi aplinka. Daug mažiau dėmesio skiriama mokyklų vadovų gebėjimų ugdymui ir ryšių tarp tėvų ir mokyklos - bendruomenės stiprinimui.

Dauguma šalių sutaria, kad kalbos, kuria mokomasi, mokėjimas yra labai svarbus mokymosi sėkmei. Tam tikros veiklos siekiant padidinti gebėjimus mokyti antrosios kalbos yra organizuojamos mokytojų rengimo metu, tačiau daugiau dėmesio tam skiriama mokytojų tęstinio ugdymo metu. Pastangos skirtos derinti antrosios kalbos ir gimtosios kalbos mokymąsi ir turinio bei kalbos integruotą mokymąsi yra palyginti inovatyvios (ar unikalios).

Dauguma veiklos krypčių, skirtų mokymo ir mokymosi aplinkai, siūlo tam tikrus modulius, kurie siekia ugdyti mokytojų bendruosius praktinius gebėjimus arba gebėjimus spręsti problemas, kylančias iš etninių/kultūrinių skirtumų. Kai kurios šalys laikosi integruoto ar mokyklos lygmens požiūrio, o kai kurios kitos vysto ekspertinius centrus, pvz. tinklų forma tarp universitetų ir mokytojų kvalifikacijos tobulinimo institucijų. Be to yra vystomos programos, turinčios daugybę tikslų ir veiklų, kurios skiriasi kiekvienoje šalyje. Kai kurios šalys

derina dėmesį antrosios kalbos mokymui(si) ir mokymo bei mokymosi aplinkai, tuo tarpu kitos aprašo priemones, kurių imasi švietimo ministerija, ir nustato bendruosius principus o kai kuriais atvejais rekomenduoja mokykloms siekti papildomos paramos. Pabaigai, paminėsime veiklos kryptis, kurios generuoja projektus, skirtus padidinti migrantų kilmės mokytojų skaičių. Šios veiklos kryptys varijuoja nuo reklamos specifinėse visuomenės informavimo priemonėse iki migrantų mokytojų tinklų rėmimo bei migrantų kilmės mokytojų kvotų.

Kalbant apie politikos plėtros planus, šešiose Sirius projekto šalyse politikos plėtra yra abejotina; dvi šalys tęsia darbus ir plėtoja gana maža apimtimi ir kitos dvi šalys stiprina ir atnaujina politikos priemonių veiklas. Planuojami mažiausiai dviejų kryptių politikos veiksniai – skirti antrosios kalbos mokymui ir veiksniai, skirti atliepti individualius mokinių poreikius.

Atidžiai palyginus ataskaitos rezultatus su literatūra apie profesinės kompetencijos naudą kokybiškam migrantų vaikų ugdymui, suformulavome preliminarias rekomendacijas. Šis palyginimas buvo kruopščiai atliktas, kadangi suprantame, kad tyrimo rezultatai pagrįsti ne išsamiais duomenimis apie visas politikos priemones Sirius tinklo šalyse, bet tik įdomiomis gerosiomis praktikomis ir bendraisiais bei trumpais aprašymais tikslinių, o taip pat bendrųjų politikos priemonių tam tikroje šalyje.

Bendriausia rekomendacija yra vystyti nuoseklesnes gebėjimus didinančias politikos priemonių programas. Keli esminiai elementai, kuriuos pažymėjo literatūros apžvalga, turi būti sustiprinti: tai susiję su antrosios kalbos ir gimtosios kalbos mokymosi derinimu, turinio ir kalbos integruotu mokymusi, pozityvių klasės aplinkų organizavimu; tai taip pat susiję su padidėjusiu tėvų dalyvavimu ir mokyklos - bendruomenės santykių stiprinimu ir, galiausiai, su mokyklų vadovų profesine kompetencija.

Daug žadanti strategija yra tokia, kuri stiprina migrantų mokytojų tinklus ir įkuria ekspertinius centrus ar tinklus tarp universitetų, mokytojų tobulinimo institucijų ir mokyklų. Galiausiai, nagrinėjant mokytojų licencijavimo ir kvalifikacijos reikalavimus, rekomenduojame toliau tyrinėti galimas sistemas, kurios 1) įvertina ir 2) remia mokytojo kompetencijų tobulinimą dirbant klasėse su migrantų kilmės mokiniais.

4.2 Palyginimas su literatūra

Pirmame skyriuje aprašėme pastarojo meto aktualią literatūrą kompetencijos tobulinimo srityje, susijusią su etnine/kultūrine įvairove mokyklose. ESBO pabrėžia svarbą mokytis kalbos, kuria mokomasi kitų dalykų, o taip pat pritaikyti mokymo ir mokymosi aplinką skirtingos kilmės mokinių poreikiams. Akivaizdu, kad Sirius tinklo šalys pritaikė šias bendrąsias politikos priemonių plėtros kryptis.

Žemiau, pirmiausiai apibendrinsime svarbiausias mokytojų ir mokyklų personalo kompetencijas aprašytas literatūroje, o tada palyginsime su egzistuojančiomis veiklos kryptimis, kaip aprašyta rezultatuose. Pradėsime nuo kalbos mokymosi kompetencijų.

Kalba, kuria mokomasi kitų dalykų: plėtoja aiškią ir detalią kalbos politiką visai sistemai: kuri apima pakankamą skaičių kvalifikuotų mokytojų, mokančių naudotis kalbos mokymosi įvertinimo metodika, žinančių kaip skatinti ankstyvą kalbos ugdymą ir organizuoti tėvų paramą kalbos mokymuisi, mokytojus, kurie mokytų vaikus skirti akademinį ir kasdienį kalbos vartojimo lygius, mokytojus, integruojančius kalbos ir turinio mokymąsi, siūlančius paramą naujai atvykusiems vyresnio amžiaus mokiniams ir vertinančius gimtosios kalbos mokėjimą.

Keletas politikos priemonių, nurodytų ataskaitos rezultatuose, siekia plėtoti kai kurias iš šių kompetencijų. Kai kuriose šalyse taikomos politikos priemonės, kuriomis siekiama skatinti ankstyvą kalbos mokymąsi. Estija paminėjo politikas skirtas kalbos ir turinio integracijai. Parama naujai atvykusiems mokiniams yra teikiama kai kuriose šalyse, pvz. priėmimo klasės arba politikos, kurios siūlo pirmus metus mokykloje mokytis tik priimančios šalies kalbos. Šiais atvejais mokytojai rengiami mokytis tokiose klasėse.

Tačiau ne visos kompetencijos buvo paminėtos apklausos atsakymuose. Pavyzdžiui, neaišku, ar Sirius šalys turi sistemas, užtikrinančias pakankamą kvalifikuotų mokytojų skaičių. Vokietija užsimena apie vertinimo medžiagos parengimą, tačiau likusiose šalyse neaišku, ar tokia medžiaga yra ar ne. Taip pat lieka neaišku, ar ši medžiaga naudojama ir ar mokytojai yra mokomi naudoti šią medžiagą. Galiausiai, tėvų parama taip pat nepaminėta.

Mokytojų ir mokyklos vadovų kompetencijos, reikalingos mokymo ir mokymosi aplinkoje: kompetencijos taikant formuojamąjį vertinimą, individualizuotą mokymą, socialinės sąveikos ir tapatumo sričių ekspertinę analizę, kompetencijos parengiant mokymosi medžiagą,

tinkamą visiems mokiniams, kompetencijos tarpkultūrinio bendravimo srityje, kompetencijos sukuriant saugias ir tvarkingas klases ir tinkamą mokyklos klimatą, reikalingi mokyklos vadovai, kurie paskirsto vadovavimą mokyklai, mokytojai/mokyklos personalas, kuris žino kaip stebėti ir vertinti pažangą, kurie dalijasi gerąja patirtimi ir bendradarbiauja su tėvais ir vietine bendruomene. Taip pat reikalingi migrantų kilmės mokytojai.

Mokymo ir mokymosi aplinkos srityje daugiausiai dėmesio skiriama ugdyti didaktinius gebėjimus heterogeniškomis klasėmis, ir kai kurioms temoms, susijusioms su socialinės sąveikos vadyba ir su tapatumo plėtra (diskriminacija ir stereotipai), o taip pat su tarpkultūrinėmis kompetencijomis. Kai kurios politikos priemonės apima bendradarbiavimą su tėvais ir vietine bendruomene. Galiausiai kai kurios iš Sirius šalių paminėjo politikos priemonės, kurių tikslas padidinti migrantų kilmės mokytojų skaičių.

Ne visos kompetencijos aiškiai paminėtos šalių atsakymuose. Pavyzdžiui, nei viena iš šalių nemini kompetencijų taikant formuojamojo vertinimo metodus, kuriant palankų klimatą klasėse. Taip pat nepaminėta mokinių pažangos stebėseną. Ir nors keli paminėjo mokyklos vadovų ugdymą, niekas nepaminėjo mokymų apie vadovavimo pasiskirstymą mokyklose svarbą. Galbūt tai nebuvo paminėta, kadangi veiklos kryptys, skirtos šių kompetencijų ugdymui, nelaikomos gerąja praktika, arba kadangi nebuvo sumanyta tokia detali apklausa. Tačiau jei šios politikos priemonės nebuvo paminėtos dėl to, kad jų nėra, šioms politikos priemonėms turi būti skirtas didesnis dėmesys.

4.3 Preliminarios rekomendacijos

Atlikus literatūros palyginimą su Sirius šalių atsakymais, suformulavome kelias rekomendacijas. Rekomendacijos yra preliminarios ir skirtos tarnauti kaip vienas iš šaltinių galimoms politikos formavimo kryptims ateityje. Rekomendacijos yra bendro pobūdžio ir turi būti detalizuotos⁸.

Pirmoji bendro pobūdžio rekomendacija Sirius šalims būtų plėtoti nuoseklesnes politikos programas, skirtas pasiekimų gerinimui. Tai susiję su pagrindine rekomendacija, kurią pateikė ESBO: tam kad mokiniai migrantai taip gerai išmokyti kalbą, kuria mokoma mokyklose, kaip vietiniai mokiniai, reikalinga aiški ir detali visos švietimo sistemos kalbos politika. Remiantis apklausos atsakymais,

8. Sirius suorganizavo politikos vykdytojų susitikimą (2012 m. gruodžio 11 d.), kuriame buvo aptartos rekomendacijos, o taip pat strategijos šių rekomendacijų įgyvendinimui.

ši rekomendacija tinka ir šiai ataskaitai. Panaši bendroji rekomendacija gali būti skirta mokymo ir mokymosi aplinkai. Apklauskos atsakymai minėjo daug skirtingų pasiūlymų mokytojų kvalifikacijos tobulinimo moduliams, kurie ugdytų skirtingus gebėjimus, tačiau yra labai mažai mokyklos lygmens ar nacionalinio lygmens politikos programų. Todėl rekomenduojame vystyti nuoseklias politikos programas, kurios apimtų „visą“ mokymo ir mokymosi aplinką, taip pat ir mokytojų kompetencijas, mokymo medžiagą ir vertinimo metodus.

Be to keletas svarbių elementų, akcentuojamų literatūroje, turi būti sustiprinti: įskaitant profesinę kompetenciją derinti antrosios kalbos mokymą(si) su gimtosios kalbos mokymu(si), turinio ir kalbos integruotą mokymąsi ir geranoriško klasės klimato kūrimą. Taip pat didesnį tėvų įsitraukimą ir mokyklos-bendruomenės ryšių stiprinimą ir mokyklos vadovų profesinę kompetenciją.

Jau pažymėjome, kad nei viena iš šalių nepaminėjo sistemų, kurios užtikrintų pakankamą kvalifikuotų mokytojų skaičių, įskaitant ne tik mokytojų skaičių miestų mokyklose ar mažumų mokyklose, bet ir tų mokytojų kvalifikaciją. Tai susiję su mokytojų licencijavimo ir kvalifikacijos reikalavimais, ypač tai susiję su mokytojais dirbančiais su mokiniais migrantais. Rekomenduojame toliau tyrinėti galimas sistemas, kurios 1) įvertina ir 2) remia mokytojo, dirbančio klasėse su migrantų kilmės mokiniais kompetencijų tobulinimą.

Šis sąrašas yra ilgas. Politikos stiprinimas visose šiose srityse neįvyks per naktį. Reikia aiškios strategijos ir pastovaus dėmesio iš visų suinteresuotųjų (įskaitant tinklus, tokius kaip Sirius tinklas). Remiantis apklauskos atsakymais, rekomenduojame įtraukti mokytojų rengimą į šią strategiją. Jei mokytojų kompetencijos tobulinimas, kaip elgtis susidūrus su įvairove, būtų bendros mokytojų rengimo programos dalis, poveikis būtų daug didesnis nei yra dabar. Be to tikslinga patyrinėti migrantų mokytojų tinklų efektyvumą, o taip pat ekspertinių centrų ar tarpuniversitetinių tinklų bei mokytojų kvalifikacijos tobulinimo institucijų ir mokyklų efektyvumą. Sirius šalys, kurios įgyvendina šias politikos priemones gali plačiau paaiškinti, kodėl jos pasirinko būtent šias strategijas ir kokie įgyvendinimo rezultatai. Atrodo, kad tai yra daug žadančios strategijos, siekiant įtakoti/gerinti mokytojų profesines kompetencijas ir užtikrinti tinkamą migrantų vaikų švietimą.

1 PRIEDAS. KLAUSIMYNAS

1. Geroji praktika: Prašome aprašyti politikos priemones profesinės kompetencijos srityje, skirtas pagerinti migrantų ar mažumų vaikų švietimo padėtį, kurios gali būti vadinamos gerąja praktika (dėl inovatyvaus pobūdžio arba dėl rezultatų).

Kiekvienos gerosios praktikos atveju, pateikite tokius duomenis:

- * pavadinimas
- * priemonės tikslai
- * grupė, kuriai skirta priemonė
- * nacionalinio ar vietinio lygmens
- * priemonės turinys (veiklos, trukmė, apimtis)
- * struktūrinė ar vienkartinė priemonė
- * kritiniai sėkmės faktoriai: 1) sąlygos, 2) personalo kokybė ar 3) kiti
- * ar rezultatai buvo tirti, jei taip, kokie yra rezultatai?

2. Apibūdinkite bendrais bruožais: politikos priemones profesinės kompetencijos srityje **specialiai skirtas pagerinti migrantų ar mažumų vaikų švietimo padėtį** jūsų šalyje.

3. A. Apibūdinkite bendrais bruožais: politikos priemones **profesinės kompetencijos srityje, skirtas remti migrantų ar mažumų vaikus**.

3. B. Kodėl jūs manote, kad šios politikos priemonės turės teigiamos įtakos migrantų ar mažumų vaikams?

4. Prašome aprašyti dabartinę situaciją **politikos priemonės plėtros srityje**.

- * Kokie yra dabartiniai planai jūsų šalyje?
- * Kokie yra dabartiniai vietiniai planai?
- * Kaip jūs paaiškintumėte šiuos planus? (ar planų nebuvimą?)

This project is co-funded by
the European Union

